

Nr 265.

Av herr **Viklund** i Oviken, om skrivelse till *Kungl. Maj:t* angående bondebefolkningens rätt till kreatursbete å renbeteslanden i fjälltrakterna.

Enligt gammal god tradition uppehålls som bekant allt fortfarande i ganska stor utsträckning det s. k. *fäbods*systemet i många trakter av vårt land, och kanske då allra livligast i Jämtlands läns fjälltrakter. Under de senaste årtiondena har emellertid detta system i någon mån gått tillbaka samt på sina håll visat tecken till ett begynnande förfall.

Den förnämsta orsaken härtill måste sägas vara en förändring i »Lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige av år 1886», vilken förändring genomfördes år 1898. I den nya lagen av den 1 juli 1898 gjordes under § 31 ett tillägg, som ej fanns i den gamla lagen, av följande lydelse: »Upplåtelse, som ovan förmäles, må dock ej äga rum, utan att de lappar, vilka äga rätt att å området uppehålla sig med sina renar, blivit i ärendet hörda, samt, *då fråga är om upplåtelse av bete, slätter eller inägor, därtill lämnat sitt samtycke.*» Det lades sålunda nu helt i lapparnas hand att avgöra, huruvida kreatursbetet å renbeteslanden skulle upplåtas eller ej, och jag vågar påstå, att lapparna i ganska stor utsträckning missbrukat sin makt i detta avseende. De flesta av de förut å renbeteslanden upplåtna betesrättigheterna ha nu indragits, och de återstående inskränkts högst betydligt. En kraftigt bidragande orsak till fäbods-systemets förfall i dessa trakter är också den korta upplåtelse-tid, som vanligen stipuleras i betesarrendekontrakten, ofta nog endast 4 à 5 år åt gången. Det är klart, att ingen gärna är villig att reparera något å fäbodvallen än mindre bygga något nytt, då upplåtelsen skett för så kort tid. Och så få hus, gärdesgårdar m. m., förfalla, eller också lagas de upp på det mest provisoriska sätt, så att allt ser förfallet och anskrämligt ut.

Men, invänder nu måhända någon, är icke fäbods-systemet någonting föråldrat, någonting, som är oförenligt med en verkligt rationell ladugårds-

skötsel, och bör det icke fördenskull få gå sin undergång till mötes ju fortare desto bättre? Gent emot detta vågar jag påstå, att fäbodsystemet i vissa trakter, särskilt då i fjälltrakterna, icke blott är nyttigt utan rent av nödvändigt till följd av i dessa trakter rådande natura förhållanden. Man saknar här allmänt lämpliga och tillräckliga betesmarker i byarnas närhet och skulle sålunda bli tvungen att under sommarmånaderna fodra kreaturen inomhus med torrt foder, såframt man icke hade fjällbetena att tillgå. Detta skulle i sin ordning verka till stor skada för kreaturens, den s. k. fjällrasens, bestånd och utveckling, ty det är, vågar jag säga, nära nog ett livsvillkor för denna boskapsras att, särskilt under uppväxtåren, få ströva omkring i full och obunden frihet på de stora fjällvidderna där uppe. Påståendet, att fäbodsystemet på grund av utvecklingens lag så småningom kommer att av sig självt upphöra, vederlägges för övrigt av den hittills gjorda erfarenheten. Ätminstone vad Jämtland beträffar, är det en ofta gjord iakttagelse, att i många av de socknar, där jordbruket och ladugårdsskötseln stå högst, där florerar också fäbodsystemet allra kraftigast. Och snart sagt överallt å de ännu i enskild ägo befintliga fyllnadsjordarna i fjälltrakterna finnas mycket väl underhållna s. k. fäbodur uppbyggda, där sommartiden fäbodlivet blomstrar i minst lika stor utsträckning som i gamla tider. Av det nu anförda tror jag mig med tämligen stor säkerhet kunna draga den slutsatsen, att fäbodsystemet icke är dömt till undergång, utan tvärtom kommer att uppehållas, åtminstone inom nu överskådlig framtid.

Men, om nu så är förhållandet, kan det icke vara klokt och välbetänkt, att statsmakterna lägga hinder i vägen för detta systems utveckling genom att försvåra, ja, ofta omöjliggöra för bondebefolkningen att tillgodogöra sig det synnerligen rika gräsbete, som förefinnes å renbeteslanden i fjälltrakterna. Det kan tvärtom sägas vara statsmakternas skyldighet att ordna förhållandena icke blott i överensstämmelse med lapparnas utan även med den bofasta befolkningens intressen, och detta så mycket mer, som dessa parters intressen i detta avseende icke strida mot varandra utan i stället sammanfalla. Nötkreaturen göra nämligen ingen nämnvärd skada på renmossan, och renen äter icke gärna gräs. Lapparna äro också sommartiden i hög grad beroende av fäbodarnas produkter för sitt uppehälle.

Påpekas bör också, att det icke kan vara i överensstämmelse med en god hushållning att låta renbeteslandens på sina ställen ytterst rika gräsbeten förbli i det närmaste outnyttjade. I trakter kring övergivna fäbodur står det ymnigt växande gräset av finaste slag i de flesta fall alldeles orört, och man påträffar ofta formliga gräsöknar, där gräset år efter år får ruttna ned utan ringaste nytta.

Ett ytterligare skäl, som talar för att statsmakterna ej onödigtvis böra lägga hinder i vägen för fåbods-systemets utveckling, är, att *turisttrafiken* i våra fjälltrakter därav är i viss mån beroende. Det tjänar sålunda också, kan man säga, en vacker folkrörelse, som alltmer torde bli av betydelse både ekonomiskt och ideellt.

Så kommer jag då slutligen till frågan: Vad bör då göras från statens sida för att avhjälpa de missförhållanden, som jag i det föregående påpekat? Jag tilltror mig icke att ge ett uttömmande svar på denna fråga, men skall dock tillåta mig att förslagsvis angiva, vad en lagstiftning i ämnet lämpligen borde innehålla. Det borde enligt min uppfattning i lag fastslås, att den bonde, som innehar fåbodlott å kronans renbetesland eller annars haft sedvanerätt till sådan, skulle i okvald besittning få inneha denna både för sig och sina efterkommande på samma gård, så länge husen där, stängsel och vall underhålles i försvarligt skick. Men till bränsle skulle ej få huggas friskt växande barrskog utan endast torr och skadad sådan samt björk, varom vederbörande kronobetjäning ägde att öva uppsikt, ävensom i fråga om byggnadsvirke, som först måste utstämplas. Och i de fall utarrendering av betesrätt kunde komma i fråga, borde upplåtelse-tiden sättas så lång som möjligt, minst 25 å 30 år, och borde arrendatorn förpliktigas att hålla hus, vall och hägnader i ordentligt skick.

På grund av vad sålunda anförts, vågar jag föreslå,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t i samband med den pågående allmänna revisionen av de bestämmelser, som reglera lapparnas förhållanden inom riket, även måtte utreda, huruvida icke i och för fåbods-systemets vidmakthållande i vissa delar av riket rätten till kreatursbete å renbeteslanden i våra fjälltrakter bör till bondebefolkningen upplåtas i vidsträcktare grad och under mer betryggande former än hittills skett.

Stockholm den 21 januari 1920.

D. Viklund.

I motionens syfte instämma:

Ing. Bergman.

P. S. Hedlund.

N. O. Olsson.